

Kehitysvammainen terveyskeskuksen potilaana

Marja-Leena Hassinen
22.1.2013

Potilas/asiakas/kohtaaminen

Tk osaa kohdata erilaisia ihmisiä:

- lapsia: rauhallisesti, vakaasti, lämpimästi- huoltaja vastaa hoidosta
- vanhuksia: monisairas? tarvitaan aikaa kokonaisuudelle. Kunnioitusta
- huonokuuloisia ja -näköisiä, heikosti liikkuvia, suomea puhumattomia

Kaikkea tätä voi soveltaa keväväkeen!

Kehitysvammaisia on moneksi

Älyllinen vamma on vain yksi piirre ihmisessä: jos ei olisi nämä geenit, ei olisi tämä Lauri tai Laura. Kärsiikö hän Downin oireyhtymästä?

They are like anybody, but
more so

Kehitysvammainen ei ole tavis

- * Vähän heitä on, alle 1% väestöstä
- * monen monta etiologiaa, useimmat geneettisiä, varhaisia- yhä useammalla on täsmädiagnoosi ja lopuille pitäisi etsiä . PERHE TIETÄÄ, yleensä
- * Ns. lisävammat tavallisia
- * Taso: aikuinen gravis-tasoinen ei ole 5v lapsi - toisaalta ei pidä vaatia liikaa

ÄLYKKYYTTÄ ON...

- järkeily
- suunnittelu
- abstraktinen eli käsitteellinen ajattelu
- kyky ratkaista ongelmia
- oivaltaminen
- kokemuksesta oppiminen

1: ÄLYLLINEN
KEHITYSVAMMA :
OSAMÄÄRÄ KAKSI
STANDARDIPOIKKEAMA
KESKIMÄÄRÄISESTÄ TAI
VÄHEMMÄN

eli älykkyydosamäärä alle 75

Kehitysvammaisuusustasot

lievä/ levis	äo 50-74	"kehitysikä" 9-12 vuotta
keskiasteinen / moderata	äo 35-49	6-9 vuotta
vaikea/ gravis	äo 20-34	3-6 vuotta
syvä/ profunda	alle 20	alle 3 vuotta

2: KEHITYSVAMMA
ILMENEER KEHITYSIÄSSÄ
ELI ALLE 18- VUOTIAANA

Adaptiiviset taidot

- vastavuoroinen kommunikaatio
- lukeminen, kirjoitus, lukumäärä/ raha
- oman toiminnan ohjaus
- oman arvontunto, kyky tuntea vastuuta toisesta henkilöstä
- niukka höynäytettävyys
- lakien ja sääntöjen noudattaminen
- käytännölliset päivittäiset taidot

AAMR 2002

Lastenneuvola ja kouluterveydenhoito

- oma terveydenhoitaja ei kuulu "vammaispiireihin" vaan kotipiiriin
- esillä kaikille lapsille yhteiset asiat
- esillä arkiset kysymykset
- näkyvissä tavissisarukset - erikoislapsen asema perheessä?

Lastenneuvola ja kouluterveydenhoito

yleisiä ja yhteisiä asioita

- Kasvu, näkö, kuulo
- ravitsemus/ ruokailu
- suolen toiminta, kuivaksi oppiminen
- uni
- tulehdukset, allergiat
- ROKOTUKSET

Kehitysvammanneuvola/ESH

Ehkä lastenneurologinen poliklinikka ?

- tuo monen ammattiryhmän spesiaalitietoa kehityksestä ja kuntoutuksesta
  - kuntoutujalle, omaisille, tarhaan, kouluun, iltapäivähoitoon, sijaishoitoon yhdessä tehtäväksi

esimerkki: kommunikaatio kuuluu kaikille

Kehitysvammaaneuvola 2

koulupsykologin tai -kuraattorin
työnjako kv- psykologin, lääkärin ja
LPSY kanssa

- oppimisvaikeuksissa,
- mielialan ja
- käyttäytymisen pulmissa

Kehitysvammaaneuvola 3

- etiologisen diagnoosin mukaiset liitännäisvammat ja terveysuhat
- aistitoiminnot erityisen tärkeitä oppimisen ja elämän laadun kannalta
- neurologisia ja psykiatrisia pulmia

lisävammoja on paljon

kehitysvammaoireyhtymiin liittyvät lääketieteelliset erityisongelmat
diagnoosikohtaista tietoa ja mahdollisuus ennakoida ja hoitaa kokemukseen perustuen

Lisävammoja 2 (epilepsia1)

- autistisen kirjon sairaudet: onko 70% kehitysvammaisia?
- näkö- ja kuulovammat, synnynnäiset ja myöhemmät; aistiyliherkkyydet
- tarkkaavuushäiriöt; spesifiset oppimisvaikeudet
- cp-vammat; muut liikuntaelinongelmat
- kommunikation erityisongelmat

Aikuiset kehitysvammaiset

- akuuttivastaanotolla tavataan!
- itse ja huoltajat sanovat terveydentilasta: "ihan hyvä" ellei "erinomainen"

MUTTA

- 60 % useita vammoja tai sairauksia
- 47% vaivoja aiheuttava neurol. tai psykiatrinen ongelma, maha, iho, sydän viimeisen 6kk aikana
- 30 % vakilääkitys, jotain jostain joskus alettu

miksi tutkia terveydentilaa?

- maailmalla on kartoitettu terveyttä
  - pienet aineistot, laajat ikä- ja tasoerot-satunnaiset otokset (Down ylliedustus)
  - yleensä heikonlaisia tutkimuksina
- yhtäpitävät tulokset: liki kaikkea tautia löytyy kehitysvammaisilta enemmän kuin keskiväestöltä
- ja ikää myöten yhä enemmän!

Aikusella kehitysvammaisella

Ei ole armeijan terveystarkastusta ja rokotuksia

Ei ole työterveyshuoltoa?

Ei ole tarvetta äitiysneuvolan terveysohjaukseen?

ON KANSANTAUDIT SIINÄ KUIN
MUILLAKIN: PAINO NOUSEE

kansantaudit kohtaavat kaikkia

- ylipainoisuus lisääntyy, samalla verenpaine tauti, tyypin 2 diabetes, rasvametabolian taudit
- tuki- ja liikuntaelinongelmat
- tupakointi niukanlaista, mutta oluen kulutus kasvamassa; huumeita ei näy toistaiseksi...

kansantaudit kohtaavat kaikkia

- ylipainoisuus lisääntyy, samalla verenpaine tauti, tyypin 2 diabetes, rasvametabolian taudit
- tuki- ja liikuntaelinongelmat
- tupakointi niukanlaista, mutta oluen kulutus kasvamassa; huumeita ei näy toistaiseksi...

Aikuiset kehitysvammaiset2

- paino, verenpaine tauti, rasvat, MBO, diabetes, kihti
- näkö: ikänäkö, kaihi, glaukooma

yli 55v Down, iso hollantil. aineisto:

näkövamma 66% (ikäverrokki 1,4%)

sokeus 39% (ikäverrokki 0,5%)

harvaa pulmaa huoltaja osasi epäillä

Aikuiset kehitysvammaiset3

- Ikääntymiseen liittyvä kuulonalenema kohtasi kehitysvammaisen keskimäärin 10 ikävuotta, Down-henkilön 30 vuotta aikaisemmin kuin keskiväestön
- Kuulovamma todettiin kaikilla yli 60 v Downeilla.

Aikuiset kehitysvammaiset4

- osteoporoosi ja murtumat :
esiintyy runsaasti;
  - syitä hypogonadismi, epilepsia- ym
lääkkeet, liikunnan ja ravinnon
puutteet, keliakia?
- tässäkin terveyskasvatuksen ja
ennaltaehkäisyn paikka

Aikuiset kehitysvammaiset 5

- kilpirauhasen sairaudet- niitä aina sopii epäillä, TSH on hyvä ja halpa
- gynekologiaa:
  - kuukautishäiriöt; ehkäisy; menopaussioireet, HRT?
  - mammografia tai UÄ- tutkimus tarpeellinen myös kv-naisille (Papa soveltaen)
- suun terveydenhoito: määrääjoin

Aikuiset kehitysvammaiset 6

- ruuansulatuskanavan ongelmia on paljon:
  - GER, heliko, mahahaava,
  - akalasia
  - ummetus
  - keliakia
  - ripuli- spes. koliitit ja monta muuta syytä

kehitysvammaiset 7

- Vamman/ puutoksen ohi: Katse elämään, sillä mennään, mitä on.
  - Asianomainen itse(kin) määrittelemään, missä asioissa on tuen/ täydennyksen tarvetta!
  - Terveys: Katse terveyteen ja sen omaan edistämiseen, vaikka sairauksia ja hoitotarvetta myös paljon
- Asiakkaan kunnioitus hoitotyössä!

Kiitos!